

IJTIMOIIY-GUMANITAR SOHADA ILMIIY-INNOVATION TADQIQOTLAR

ILMIY METODIK JURNALI

ISSN 3060-5059

VOL.3 № 4

2026

MILLIY-MA'NAVIY MEROS VA GLOBALASHUV SHAROITIDA USTOZ-SHOGIRD QADRIYATLARINI RIVOJLANTIRISH STRATEGIYALARI

Ulug'ov Jasur Nasirdinovich

Iqtisodiyot va pedagogika universiteti, Samarqand kampusi, o'qituvchi

Annotatsiya

Ushbu maqolada milliy-ma'naviy meros va globalashuv sharoitida ustoz–shogird qadriyatlarini rivojlantirish strategiyalari tahlil qilinadi. Tadqiqotda ustoz–shogird an'alarining tarixiy va zamonaviy pedagogik ahamiyati, ularning ma'naviy tarbiya va axloqiy qadriyatlarni shakllantirishdagi roli o'rganilgan. Maqola natijalari shuni ko'rsatadiki, milliy merosni saqlash va zamonaviy ta'lim jarayonida ustoz–shogird qadriyatlarini rivojlantirish uchun aniq strategiyalar ishlab chiqish muhimdir. Shu bilan birga, maqola globalashuv sharoitida madaniy merosni saqlash va yoshlarni axloqiy va ma'naviy jihatdan tarbiyalashda ustoz–shogird qadriyatlarining rolini ta'kidlaydi.

Kalit so'zlar: Milliy meros, globalashuv, ustoz–shogird qadriyatlari, ma'naviy tarbiya, axloqiy qadriyatlar, pedagogik strategiya, madaniy meros, yoshlar tarbiyasi.

СТРАТЕГИИ РАЗВИТИЯ ЦЕННОСТЕЙ «УСТАЗ–УЧЕНИК» В УСЛОВИЯХ НАЦИОНАЛЬНО-ДУХОВНОГО НАСЛЕДИЯ И ГЛОБАЛИЗАЦИИ

Улугов Жасур Насирдинович

Университет экономики и педагогики, Самаркандский кампус, преподаватель

Аннотация

В данной статье анализируются стратегии развития ценностей наставник–ученик в условиях национального духовного наследия и глобализации. Исследование рассматривает историческое и современное педагогическое значение традиций наставник–ученик, их роль в формировании моральных и духовных ценностей, а также их применение в образовательном процессе. Результаты показывают, что сохранение национального наследия и разработка конкретных стратегий по развитию ценностей наставник–ученик в современном образовании имеют ключевое значение. Кроме того, статья подчеркивает роль этих ценностей в поддержании культурного наследия и воспитании молодежи в духовном и нравственном плане в условиях глобализации.

Ключевые слова: Национальное наследие, глобализация, ценности наставник–ученик, духовное воспитание, моральные ценности, педагогическая стратегия, культурное наследие, воспитание молодежи.

STRATEGIES FOR DEVELOPING “MENTOR–APPRENTICE” VALUES IN THE CONTEXT OF NATIONAL-SPIRITUAL HERITAGE AND GLOBALIZATION

Ulugov Jasur Nasirdinovich

University of Economics and Pedagogy, Samarkand Campus, Teacher

Abstract

This article analyzes strategies for developing the master–apprentice values in the context of national spiritual heritage and globalization. The study examines the historical and contemporary pedagogical significance of master–apprentice traditions, their role in shaping moral and spiritual values, and their application in education. The results indicate that preserving national heritage and implementing concrete strategies for promoting master–apprentice values in modern

educational processes are essential. Moreover, the article emphasizes the role of these values in maintaining cultural heritage and fostering moral and spiritual development among youth in the context of globalization.

Keywords: National heritage, globalization, master–apprentice values, spiritual education, moral values, pedagogical strategy, cultural heritage, youth development.

Globalashuv jarayoni bugungi kunda milliy-ma'naviy qadriyatlarni saqlash va rivojlantirish masalalarini yangi kontekstga olib chiqmoqda. Zamonaviy ta'lim va tarbiya tizimida shaxsning ma'naviy hamda axloqiy rivojlanishi nafaqat milliy madaniyat va meros bilan, balki global ijtimoiy, iqtisodiy va madaniy o'zgarishlar bilan ham chambarchas bog'liq. Shu nuqtayi nazardan, ustoz–shogird an'analari milliy-ma'naviy merosni avloddan avlodga yetkazish, yoshlarni axloqiy va ma'naviy jihatdan tarbiyalashda muhim vosita sifatida qaraladi.

Ustoz–shogird qadriyatlarining pedagogik va ma'naviy ahamiyati shundaki, ular shaxsning ichki kamoloti, axloqiy intizomi va ma'naviy barqarorligini shakllantirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, bu qadriyatlar jamiyatning madaniy barqarorligi va milliy o'zligini saqlashda muhim rol o'ynaydi. Tadqiqotlar ko'rsatadiki, zamonaviy globalashuv sharoitida milliy qadriyatlarni asrash hamda yoshlarni ma'naviy tarbiyalash masalalarida ustoz–shogird an'analari strategik ahamiyat kasb etadi.

Maqolaning maqsadi milliy-ma'naviy meros va globalashuv sharoitida ustoz–shogird qadriyatlarini rivojlantirish strategiyalarini aniqlash, ularning shaxsiy, pedagogik va ijtimoiy ahamiyatini o'rganish, shuningdek, zamonaviy ta'lim-tarbiya jarayonida tatbiq etish imkoniyatlarini ko'rsatishdan iborat. Tadqiqot metodologiyasi sifatida tarixiy-pedagogik tahlil, konseptual va komparativ yondashuv, shuningdek, analitik tahlil usullaridan foydalanildi.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, milliy merosni saqlash va ustoz–shogird qadriyatlarini rivojlantirish yoshlarni axloqiy hamda ma'naviy kamolotga yetaklash, shuningdek, jamiyatda barqaror ijtimoiy-madaniy muhitni shakllantirishda muhim strategik vosita hisoblanadi. Shu sababli maqola zamonaviy ta'lim-tarbiya jarayonida ushbu qadriyatlarni tatbiq etish yo'llarini aniqlashga qaratilgan.

Adabiyotlar tahlili va tadqiqot metodologiyasi. Ustoz–shogird qadriyatlarini o'rganish masalasi ko'plab olimlar tomonidan tadqiq etilgan. Sultonov (2018) va Karimov (2015) milliy meros hamda ijtimoiy-madaniy kontekstda ustoz–shogird an'analarning ahamiyatini tahlil qilgan. Ularning tadqiqotlari shuni ko'rsatadiki, ushbu qadriyatlar shaxsiy ma'naviy kamolot va axloqiy tarbiyaning shakllanishida asosiy rol o'ynaydi. Raximov (2017) va Choriyev (2016) ustoz–shogird an'analarni zamonaviy pedagogik jarayonlarda tatbiq etish imkoniyatlarini o'rganib, bu qadriyatlarining globalashuv sharoitida yoshlarni tarbiyalashdagi samaradorligini ta'kidlagan.

Shomurodov (2015) va Nasriddinov (2019) esa sufiy an'analari va milliy-ma'naviy meros orqali ustoz–shogird qadriyatlarini shakllantirishning falsafiy hamda pedagogik jihatlarini yoritgan. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, globalashuv sharoitida ushbu qadriyatlarni saqlash va rivojlantirish uchun strategik yondashuvlar zarur. Shu bilan birga, Jalolov (2020) va Raximov (2017) ushbu qadriyatlarni zamonaviy ta'lim-tarbiyaga integratsiya qilish yo'llarini taklif etgan. Adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, ustoz–shogird qadriyatlarini rivojlantirish milliy merosni saqlash, yoshlarni ma'naviy-axloqiy ruhda tarbiyalash va jamiyatda barqaror ijtimoiy muhitni yaratishda muhim ahamiyatga ega. Shu bilan birga, globalashuv sharoitida bu qadriyatlarni zamonaviy pedagogik jarayonlarga moslashtirishning ilmiy asoslari mavjudligi ham aniqlanadi.

Tadqiqot jarayonida ustoz–shogird an'analarning tarixiy rivojlanishi va milliy merosdagi o'rnini o'rganildi. Ushbu metod orqali qadriyatlarining shakllanish mexanizmi, pedagogik va ijtimoiy ahamiyati aniqlandi.

Asarlar va ilmiy manbalar asosida ustoz–shogird qadriyatlarining pedagogik va ma'naviy mazmuni, ularni zamonaviy ta'lim-tarbiya jarayoniga tatbiq etish imkoniyatlari o'rganildi.

Ustoz–shogird qadriyatlari boshqa milliy va sufiy an'alar bilan solishtirildi. Shu orqali

ularning o'ziga xosligi, zamonaviy pedagogik kontekstda qo'llanishi va strategik ahamiyati aniqlandi.

Natijaviy va tizimli tahlil yordamida ustoz–shogird qadriyatlarini rivojlantirish bo'yicha strategiyalar ishlab chiqildi, ularning shaxsiy, ijtimoiy va madaniy kontekstdagi ahamiyati baholandi.

Mazkur metodologik yondashuv tadqiqotda milliy-ma'naviy merosni saqlash, globallashuv sharoitida ustoz–shogird qadriyatlarini rivojlantirish, shuningdek, yoshlarni axloqiy va ma'naviy jihatdan tarbiyalashga xizmat qiluvchi samarali strategiyalarni aniqlash imkonini berdi.

Tahlil va natijalar. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, ustoz–shogird qadriyatlarini rivojlantirish milliy-ma'naviy merosni saqlash va yoshlarni axloqiy hamda ma'naviy jihatdan tarbiyalashda muhim vosita hisoblanadi. Tahlil jarayonida ushbu qadriyatlarning shakllanishi va rivojlanishiga bir qator omillar ta'sir qilishi aniqlandi. Ushbu omillarni uch asosiy guruhga ajratish mumkin: tarixiy-pedagogik omillar, ijtimoiy-madaniy omillar va globallashuv sharoitidagi pedagogik strategiyalar.

Ustoz–shogird an'analari O'zbekiston va Markaziy Osiyo ta'lim-tarbiya tizimida uzoq tarixga ega. Tadqiqot shuni ko'rsatdiki, bu an'alar shaxsiy tarbiya, axloqiy intizom va ma'naviy kamolotni shakllantirishning samarali vositasi sifatida qaror topgan. Tarixiy tahlil natijalari shuni ko'rsatdiki, ustoz–shogird munosabatlari avloddan avlodga bilim va ma'naviyatni yetkazish mexanizmini ta'minlagan. Shu bilan birga, bu an'ana yoshlarni jamiyatdagi ijtimoiy mas'uliyat va axloqiy qadriyatlarni anglashga o'rgatgan.

Jamiyatning ijtimoiy-madaniy muhitidagi o'zgarishlar ustoz–shogird qadriyatlariga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, bugungi globallashuv sharoitida yoshlar ko'plab yangi axloqiy va madaniy ta'sirlarga duch keladi. Shu sababli ustoz–shogird an'analari yoshlarning ma'naviy va axloqiy barqarorligini ta'minlashda strategik vosita sifatida alohida ahamiyat kasb etadi. Ustozning shogirdga bilim berish jarayonida faqat akademik ma'lumot emas, balki axloqiy-etik qadriyatlarni singdirishi, shaxsiy intizom va jamiyatdagi mas'uliyatni o'rgatishi muhim hisoblanadi.

Tahlil shuni ko'rsatdiki, globallashuv yoshlar ongiga ta'sir qiluvchi turli madaniy va axloqiy omillar bilan birga kechadi. Shu bois ustoz–shogird qadriyatlarini rivojlantirish strategiyalari quyidagi yo'nalishlarni o'z ichiga oladi:

milliy meros va qadriyatlarni saqlash hamda targ'ib qilish, yoshlar ongiga milliy axloqiy-etik me'yorlarni singdirish;

global axborot maydonida yoshlarning ma'naviy barqarorligini ta'minlash, ularni madaniy-ma'rifiy qadriyatlarni hurmat qilishga o'rgatish;

pedagogik metodlar va innovatsion ta'lim vositalari orqali ustoz–shogird an'alarini zamonaviy ta'lim jarayoniga integratsiya qilish.

Tadqiqot shuni ko'rsatdiki, ustoz–shogird qadriyatlari shaxsiy ma'naviy kamolot, jamiyatdagi axloqiy barqarorlik va madaniy merosni saqlash o'rtasidagi uzviy bog'liqlikni ta'minlaydi.

Ustoz–shogird qadriyatlarini rivojlantirish orqali yoshlarning axloqiy va ma'naviy jihatdan barqarorligi ortadi, shaxsiy intizom va ijtimoiy mas'uliyat kuchayadi.

Tadqiqot doirasida strategik tavsiyalar ham ishlab chiqildi. Jumladan, ustoz–shogird an'alarini maktab va oliy ta'lim jarayoniga tatbiq etish, pedagogik metodlarni yangilash va milliy merosni zamonaviy ta'lim-tarbiyaga moslashtirish zarurligi asoslandi. Globallashuv sharoitida milliy-ma'naviy qadriyatlarni saqlash va rivojlantirish yoshlarni tarbiyalashda ustoz–shogird qadriyatlarining pedagogik rolini yanada kuchaytiradi. Shu bilan birga, tahlil natijalari shuni ko'rsatdiki, ustoz–shogird an'analari zamonaviy pedagogik strategiyalar bilan uyg'unlashtirilsa, milliy merosni saqlash va yoshlarni axloqiy-ma'naviy jihatdan rivojlantirish samaradorligi oshadi.

Xulosa. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, milliy-ma'naviy meros va ustoz–shogird an'analari zamonaviy globallashuv sharoitida yoshlarni axloqiy va ma'naviy jihatdan tarbiyalashda muhim strategik vosita hisoblanadi. Ustoz–shogird qadriyatlarini shaxsiy ma'naviy kamolot, shaxsiy intizom, jamiyatdagi ijtimoiy mas'uliyat va madaniy merosni saqlash o'rtasidagi uzviy bog'liqlikni ta'minlaydi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, ushbu qadriyatlarni shakllantirish va rivojlantirishga bir qator omillar ta'sir qiladi: tarixiy-pedagogik an'alar, jamiyatdagi ijtimoiy-madaniy muhit va globallashuv sharoitidagi pedagogik strategiyalar.

Tahlil natijalari shuni ko'rsatdiki, milliy merosni saqlash va ustoz–shogird qadriyatlarini rivojlantirish yoshlarning axloqiy va ma'naviy barqarorligini oshirish, ularni mas'uliyatli hamda madaniyatli shaxs sifatida shakllantirishga yordam beradi. Shu bilan birga, bu qadriyatlar jamiyatdagi ijtimoiy-madaniy barqarorlikni mustahkamlash, milliy o'zlikni saqlash va yoshlarni global axborot hamda madaniy ta'sirlardan himoya qilishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Natijalar shuni ko'rsatdiki, globallashuv sharoitida milliy-ma'naviy qadriyatlarni saqlash va tarbiyaviy jarayonda ustoz–shogird qadriyatlarini tatbiq etish strategik yondashuvni talab qiladi. Bu esa shaxsiy tarbiya, pedagogik metodlar va innovatsion yondashuvlarni uyg'unlashtirish orqali amalga oshirilishi mumkin. Tadqiqot shuningdek, milliy merosga asoslangan ustoz–shogird an'alarini zamonaviy ta'lim jarayonlariga integratsiya qilishning samarali usullarini ham ko'rsatadi. Shu bilan birga, maqola ustoz–shogird qadriyatlarini rivojlantirish strategiyalarini aniqlash orqali yoshlarning ma'naviy va axloqiy kamolotini, shaxsiy intizomini va jamiyatdagi mas'uliyatini oshirish imkoniyatlarini ham yoritadi. Tadqiqot natijalariga ko'ra, milliy-ma'naviy merosni saqlash va ustoz–shogird qadriyatlarini rivojlantirish orqali yoshlarni tarbiyalash zamonaviy ta'lim tizimida dolzarb va samarali yo'nalish hisoblanadi.

Maqola globallashuv sharoitida milliy merosni saqlash, yoshlarni axloqiy va ma'naviy jihatdan tarbiyalash, shaxs va jamiyat o'rtasidagi uzviy bog'liqlikni mustahkamlashda ustoz–shogird qadriyatlarini rivojlantirish strategiyalarining ahamiyatini yoritadi hamda ularni amaliy pedagogik jarayonga tatbiq etish imkoniyatlarini ko'rsatadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Sultonov M. Milliy-ma'naviy meros va pedagogik qadriyatlar. — Toshkent: Ilm-Ziyo, 2018.
2. Karimov S. Ustoz–shogird an'analari va ma'naviy tarbiya. — Samarqand: Sharq, 2015.
3. Raximov B. Pedagogik qadriyatlar va globallashuv sharoitida tarbiya // Pedagogika ilmiy jurnali. — 2017. — 4(15). — B. 28–37.
4. Choriyev O. Ustoz–shogird qadriyatlarini rivojlantirish metodlari. — Toshkent: Fan va texnologiya, 2016.
5. Nasriddinov A. Milliy meros va zamonaviy ta'lim: pedagogik yondashuvlar. — Toshkent: O'zbekiston Fanlar akademiyasi nashriyoti, 2019.
6. Jalolov R. Ustoz–shogird qadriyatlarini va yoshlar tarbiyasi // Ta'lim va pedagogika jurnali. — 2020. — 2(9). — B. 34–42.
7. Shomurodov I. Sufi an'analari va ma'naviy kamolot. — Toshkent: Ilm-Fan, 2015.
8. Qodirov T. Milliy-ma'naviy qadriyatlar va zamonaviy ta'lim-tarbiya. — Toshkent: Pedagogika nashriyoti, 2018.
9. Ganiyev E. O'zbekistonda axborotlashgan jamiyatning rivojlanish bosqichlari va uning ijtimoiy hayotga ta'siri // Western European Journal of Historical Events and Social Science. — 2024. — 2-jild, 11-son. — B. 17–20.
10. Ilhom R. Sinergetika: o'z-o'zini tashkil etish g'oyalarining tarixiy tahlili // Jurnal ISO: Jurnal Ilmu Sosial, Politik dan Humaniora. — 2024. — 4-jild, 2-son. — B. 8.
11. Usmonov F. Zamonaviy fan va etika: mas'uliyatga asoslangan ilmiy gumanizm // Spanish Journal of Innovation and Integrity. — 2025. — 43-jild. — B. 163–167.
12. Tavmuradov J. Mirzo Bedilning falsafiy va tasavvufiy g'oyalarining shakllanishida adabiyot, til va uslub masalalari // ACTA NUUZ. — 2025. — 1-jild, 1.12-son. — B. 196–198.